

UNIVERZITA
PARDUBICE
FAKULTA
FILOZOFICKÁ

Katedra filosofie a religionistiky

Posudek oponenta diplomové práce

Jméno studenta: Bc. Monika Melzerová

Název práce: Zlo mimo zlo: Banalita lidské situace a pojem zla

Jméno vedoucího práce: Mgr. Kamila Pacovská, Ph.D.

Jméno oponenta: doc. Filip Grygar, Ph.D.

I. Formální kritéria	ano	zčásti	ne
1. Naplnění celkového záměru: - práce odpovídá svému zadání a obsahu - vymezení tématu je přiměřené a není příliš široké	X		
2. Metodické a systematické zvládnutí práce - text je strukturně a logicky uspořádán - práce je adekvátně zpracována	X		
3. Úvod a závěr - úvod řádně seznamuje s cílem a postupem práce, s dosavadním bádáním na dané téma a stěžejní literaturou - závěr náležitě shrnuje a hodnotí celou problematiku, formuluje přínos k řešení problému a vlastní stanoviska	X		
4. Autor náležitě vypracoval všechny formální požadavky kladené na diplomovou práci - zadání, prohlášení, obsah, úvod, pojednání, závěr, resumé v češtině a cizím jazyce - odpovídající počet stran	X		

Tématem práce je fenomén zla z hlediska jeho různých vykonávání a rysů (zlo vědomé, nevědomé, pasivní, vynucené, ze strany pachatele, poškozené oběti aj.), stupňování (od zla radikálního po zlo banální), fenomén zla ve vztahu k dobru, k lidské přirozenosti a rovněž autorka diskutuje otázku zla v kontextu omylů, chyb, potažmo špatného chování. Tyto charakteristiky se autorka snaží ilustrovat prostřednictvím vybraných filosofických teorií zla (Steiner, Gaita, Perrett, Card, Formosa, Goldberg, Kant a Arendtová).

Na první pohled by se mohlo zkušenému čtenáři zdát, že diplomová práce je – po uvedené obsahové stránce – abnormálně široká, neboť zpracovat tolik charakteristik a teorií zla do rozsahu cca 60 stránek textu se zjevně ukazuje jako nemožné a nutně by to mělo vést k povrchnímu shrnutí. Ovšem Monika Melzerová dokázala vystihnout zásadní aspekty a závěry jednotlivých teorií zla, srovnávat je navzájem a současně se jí podařilo vše aplikovat a vysvětlit na mnoha příkladech, k nimž přidala i kontrolované experimenty s dospělými lidmi na Yale Univerzity (psycholog S. Milgram), s žáky ZŠ (učitelka J. Elliot) a s návštěvníky galerie (umělkyně M. Abramović).

Vzhledem k tomu, že nejsem znalcem jednotlivých teorií zla (zabývám se kolaborací, respektive zejména banalitou kolaborace německých vědců s nacistickým Německem), jeví se mi autorčina práce jako výborná, řemeslně a filosoficky velmi pěkně zpracovaná.

Nicméně Monika Melzerová v práci posuzuje i případ nacistického Německa a německého národa. V této souvislosti samozřejmě zmiňuje slavný Jaspersův spisek *Otázka viny – příspěvek k německé otázce* z roku 1946 a díla Hannah Arendtové. Je třeba upozornit autorku na to, že oba ve svých kritických a jistě pronikavých úvahách o době, fungování a kolaboraci Němců ve Třetí říši vycházeli – kromě své zkušenosti – z omezených historických materiálů a poznatků. K dispozici tehdy neměli tisíce archivních dokumentů, jež se začaly postupně zveřejňovat hlavně od sedmdesátých let (Arendtová zemřela 1975). Navíc teprve po sjednocení Německa se otevřely archivy mnoha akademických, vědeckých, průmyslových a státních institucí nejen v Německu (zásadní archivy byly historikům zpřístupněny také ve východním bloku včetně Ruské federace).

Díky tomu současní historici vyvrátili nebo zpochybnili alibistické a lživé legendy, zavádějící představy nebo zastaralé historické hypotézy o době nacistického Německa a o životě v něm. Přesvědčivě doložili bezprecedentní, dobrovolnou, souhlasnou, aktivní, vědomou a obecnou německou kolaboraci (a zapojení do genocidy) napříč vzděláním a pracovními oblastmi (nejedná se „jen“ o úředníky typu Eichmanna nebo lékaře).

S tím souvisí například dodnes předkládaná představa, že nacistické Německo je jen produktem moderní západní civilizace, kapitalismu nebo byrokracie; a tudíž že je tímto produktem i holocaust. Dnes – v obecné rovině – víme, že tomu tak není; tento problém je mnohem hlubší.

Z uvedeného důvodu by dnes Jaspers a Arendtová své publikace zřejmě v mnohém doplnili, přepracovali a bohužel na mnoha místech zpřísnil.

V dalších hodnotících kritériích proto uvedu už jen několik formálních nedostatků či chybiček.

II. Obsahová kritéria

	ano	zčásti	ne
1. Práce prokazuje porozumění autora v dané problematice.	X		
2. Myšlenková soudržnost a souvislost textu: - je vyhovující - srozumitelnost argumentace a podloženost argumentů či myšlenek je adekvátní	X		
3. Práce se opírá o relevantní prameny a literaturu.	X		
4. Práce s literaturou: - v práci je zřetelně předvedeno, že student pracoval s odbornou literaturou a s myšlenkami jednotlivých autorů - autory uváděl (nejen odkazem na poznámku), srovnával, parafrázoval a citoval - zřetelně rozlišoval své myšlenky od myšlenek jednotlivých autorů	X	X	
5. Diplomová práce je filosofickým textem: - autor prokázal fundovanou a analytickou práci s pojmy a myšlenkami - autorova práce nespočívala jen v převyprávění daného téma nebo pouhém poskládání hesel, parafrází či myšlenek - práce nebyla zatížena nepřiměřenou mírou historických, životopisných nebo jiných nefilosofických údajů	X		
6. Práce vykazuje prvky vlastního přínosu nebo jedinečnosti zpracování	X	X	

Monika Melzerová někde používá odkazy na literaturu přímo v textu v závorce. Obvykle se odkaz píše takto: „..... (Steiner 2002)“, nikoli takto: „.....(Steiner)“.

Při odkazování na argument uvedený v hlavním textu poznámkou je vhodné uvést jméno autora či autorky argumentu přímo v textu, obzvláště pokud v následující větě citujeme či parafrázujeme jiného autora. Například autorka uvádí: „*První je nutnost stanovit, jaký rozsah poškození je třeba, abychom mohli říci, že se jedná o zlo a ne jenom o špatnost.*”⁷ *Hillel Steiner tento problém ukazuje*“ V poznámce číslo 7 je uveden Goldberg, který by měl být zmíněn rovněž v hlavním textu. Správně by tedy mělo být uvedeno: „*Podle Goldberga je nejdříve nutné si stanovit...*“

Tento problém se objevuje dost často; například celý odstavec končí poznámkou s odkazem na koncepci daného autora. Čtenář pak může být zmaten, zda jde o názor Moniky Melzerové anebo o názor někoho jiného.

Autorce bych doporučil, aby se vyvarovala četných rétorických otázek, které se hodí do novinových článků, nikoli do filosofického textu, v němž má být položena otázka propracovaná.

III. Jazyková a grafická kritéria

	ano	zčásti	ne
1. Práce je bez gramatických a stylistických chyb nebo jiných nedostatků (překlepy, nedokončené věty atd.)	X	X	
2. Práce je psána kultivovaným a odborným jazykem	X		
3. Terminologické zpracování textu - fundované porozumění terminologie v oboru a daném tématu - vhodné používání terminologie a vysvětlování pojmů	X		
4. Odkazy, citace a poznámkový aparát - vyhovující práce s odkazy - dodržení a jednotnost citačních norem - náležitý poznámkový aparát	X		
5. Citování - míra citování je vyvážená - vhodná volba a výstižnost citací	X		
6. Grafická kritéria - grafická úprava (písmo, obsah, názvy kapitol, odstavce, řádkování atd.) je vyhovující	X		

IV. Použitá literatura

	ano	zčásti	ne
1. kritický a vhodný výběr prvotní literatury a pramenů	X		
2. kritický a vhodný výběr druhotné literatury	X		
3. práce s cizojazyčnou literaturou	X		

Články autorů či autorek, které jsou publikované ve sbornících, je nutné uvádět nejen v poznámkovém aparátu, ale také v použité literatuře (autor, název studie, editor/ři/sborníku a celý název sborníku). Tudíž nestačí do použité literatury vložit jen autory sborníků.

Další doporučení:

Autorce bych doporučil, aby v tématu práce pokračovala tak, že se může s využitím znalostí různých teorií a charakteristik zla zaměřit na jejich aplikaci na již zpracované případové studie z válečných konfliktů, nepokojných demonstrací a stávek (ničení majetku, rvačky aj.) nebo také z rodinných a pracovních vztahů. Autorka k tomu nepotřebuje myšlenkové experimenty, jež zvažuje v závěru, poněvadž například dění, struktury a sociální vztahy v koncentračních a vyhlazovacích táborech jsou velmi dobře zdokumentovány. Mohu autorce na požádání doporučit aktuální publikace o době nacistického Německa (dnes, v souvislosti s ruskou agresí na Ukrajině, je velmi aktuální T. Snyder).

Celkové hodnocení:

Práci doporučuji k obhajobě: **ano**

Návrh hodnocení: **A**

Náměty k rozpravě:

Jak by autorka diplomové práce na základě uváděných filosofických teorií zla hodnotila:

- a) obyčejné muže (otce, nevojáky) ze *101. záložního policejního praporu*, kteří v Polsku dobrovolně stříleli Židy (i maminky s dětmi v náručí). Krev na ně stříkala, zpočátku se jim dělalo špatně od žaludku, ale postupně si zvykli, přestože ten, kdo odmítl, nebyl potrestán (šel například uklízet nebo vařit);
- b) lékaře, kteří rozhodovali v koncentračních či vyhlazovacích táborech o smrti lidí s tím, že ti, co odmítli, nebyli potrestáni;
- c) německé ženy (matky), které v Polsku vyhazovaly židovským maminkám jejich děti z oken.

Tito muži a ženy byli všeobecně normálními a slušnými lidmi, nikoli sadisty, fanatiky zločinci nebo perverzními lidmi.

Lze na tuto otázku odpovědět komplexně filosoficko-eticky?

V Pardubicích dne 13. 5. 2024

oponent: Filip Grygar